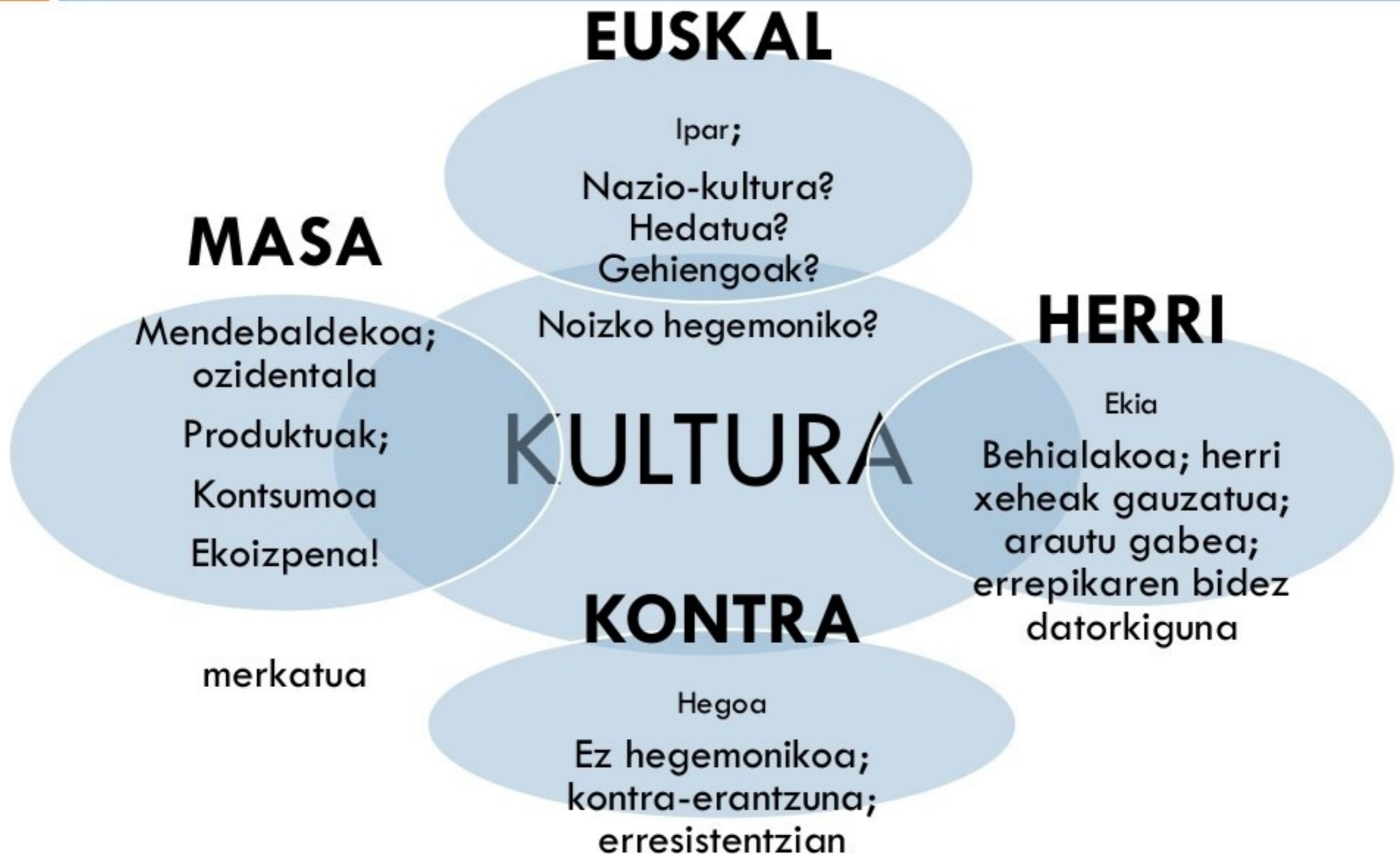

KULTUR EKOSISTEMAK: KOKAPENERAKO GAKOAK

Heldulekuak eskuragarri

1.-IPARORRATZA: TRAMANKULU INGERESGARRIA

Tesi bat, gogo bat, nahikunde bat

Lurralde zehatz bat baino

Zerupe jakin bat baino

Are areago,

Euskara da

Euskaldunen herria

Artze

Ai! Euskal Herri nerea ezin zaitut maite

Non biziko nitzateke zugandik aparte

Lete

LABUR BOROBIIDUZ

1. AUTOZENTRATUA

- Kultura desberdinen arteko bizikidetzak dakarren bilakaera ona izango da, baldin eta euskal kulturaren oinarriak sendo mantentzen baditugu.
- Gizarte (herri, komunitate...) baten jarraidura historikoa posible izango da muinean kultura propioa duen bitartean

foko zabala

Zentzu zabalenean:

- Dena da kultura.
- Kultura natura ez den guztia da.
- Kultura araua da.
- Kultura berrikuntza da: berrasmatezea, aldaketa.
- Kulturaz kanpo ez dago ezer.

- Gizakiak egiten duen oro kultura da.
- Munduko kultura guztiek, beraz, balio bera dute: ez dago lehenengo eta bigarren mailako kulturarik: zibilizatuak eta basatiak.
- Kultura guztiak historikoak dira.
- Kultura guztiak ez-absolutoak dira.
- Kultura guztiak erlatiboak dira.

osatuz

- Gizakiak kultura sortu eta egin egiten du: guk egiten dugu kultura.
- Kulturak gizakia sortu eta egin egiten du: kulturak gu egiten gaitu.
- Gizakiak kulturaren arauak jarraitzen ditu. Eta baita aldatzen ere.

Zer dira zeinuak?

- Giza taldeak sortu eta egiten dituen objektu eta praktika guztiek adierazten dute zerbait. Baina guztiek maila bereko adieraz-gaitasuna ote dute?
 - ▣ objektuak eta praktika batzuk bereziki zerbait adierazteko gaitasuna dute: hitza, keinua, ikurra, artelana, edergarriak...
 - ▣ Beste objektu eta praktika batzuk funtzio bat betetzeko eginak dira: auto bat, arropa, lan sistema... nahiz eta hauek ere zerbait adierazi bere praktikaz areago.

osatuZ

- ▣ Giza talde batzuetan erlijioak du zentraltasuna: erlijioa da bizitza kolektiborako araudi nagusia.
- ▣ **Euskal jendeak hizkuntza garatu du** bere kulturaren araudi nagusi gisa, beharbada beste batzuen ezean, eta horixe da gaur eta hemen dugun gure kulturaren sistema-adierazle nagusia.
 - (Xamarren testua: Mestizaje kulturala... beharrezkoa ote?)

estuago enfokatur

- Kultura hezkuntzarekin, fintasunarekin, informazioarekin lotzen da. Kultura ezagutza multzo bat da, gaitasun intelektual eta estetiko bat.
- Kultura disziplina jakin batzuk dira: literatura, musika, dantza, tradizioa, artea...
- Kulturak bere baitan jasotzen ditu bizitza sozialean dauden esanahien produkzioa, zirkulazioa eta kontsumoa. (Canclini)
- Esanahiak, zeinuak, sinboloak, errepresentazioak: praktika hutsetik haratago dauden eta itxuraz ezer produktiborik eransten ez duten 'gehigarriak' ote dira? (Bourdieu)

DEFINIZIOA

KULTURA. Kultura eta hizkuntza (J. Lotman)

- Kultura**: gizateriaren edo gizatalde baten oroimen komuna, informazio ez genetikoaren multzoa da.
- Bizimodua **arautzen** duen eta gizaldiz gizaldi **transmititzen** den informazio multzo gisa hartuta, kultura **zeinu sistema** bat bezala ulertzen da; **hizkuntza**, janzkera, ohiturak, irudiak.
- Sistema ezberdin horiek modu hierarkiko batean antolatuta daude eta **hizkuntza erdigunean** kokatzen da.
- Herder, Humbolt [XIX]
- Egituraketa**: kultura popularrak dira, hain justu, hain egituratuak ez direnak; ez arautuak; ez kanonikoak
- Euskal kultura: **bereizgarritasunaren** ardatza euskara da.
- Aresti eta Joxe Azurmendi.

EDUKIAK

EUSKAL KULTURA: Euskarari darion kultura

- Definizioa eta bilakaera

- Ezaugarriak:

- ✓ subordinazio egoeran egotea; ez da hegemonikoa; minorizatua da; modu antagonikoan bizi dugu; txikia; hedatzeko eta sozializatzeko arazo handiak; modu agonikoan;
 - ✓ kultura popularra edo herri kultura, **ez kultura jaso** ?[adb: Antzarra, Obabakoak, Martutene]
 - ✓ Sinkretikoa da: tradizioa / modernitatea; antzaldatua edota transfiguratua [**trans-egoeran**, mugimenduan][adb]

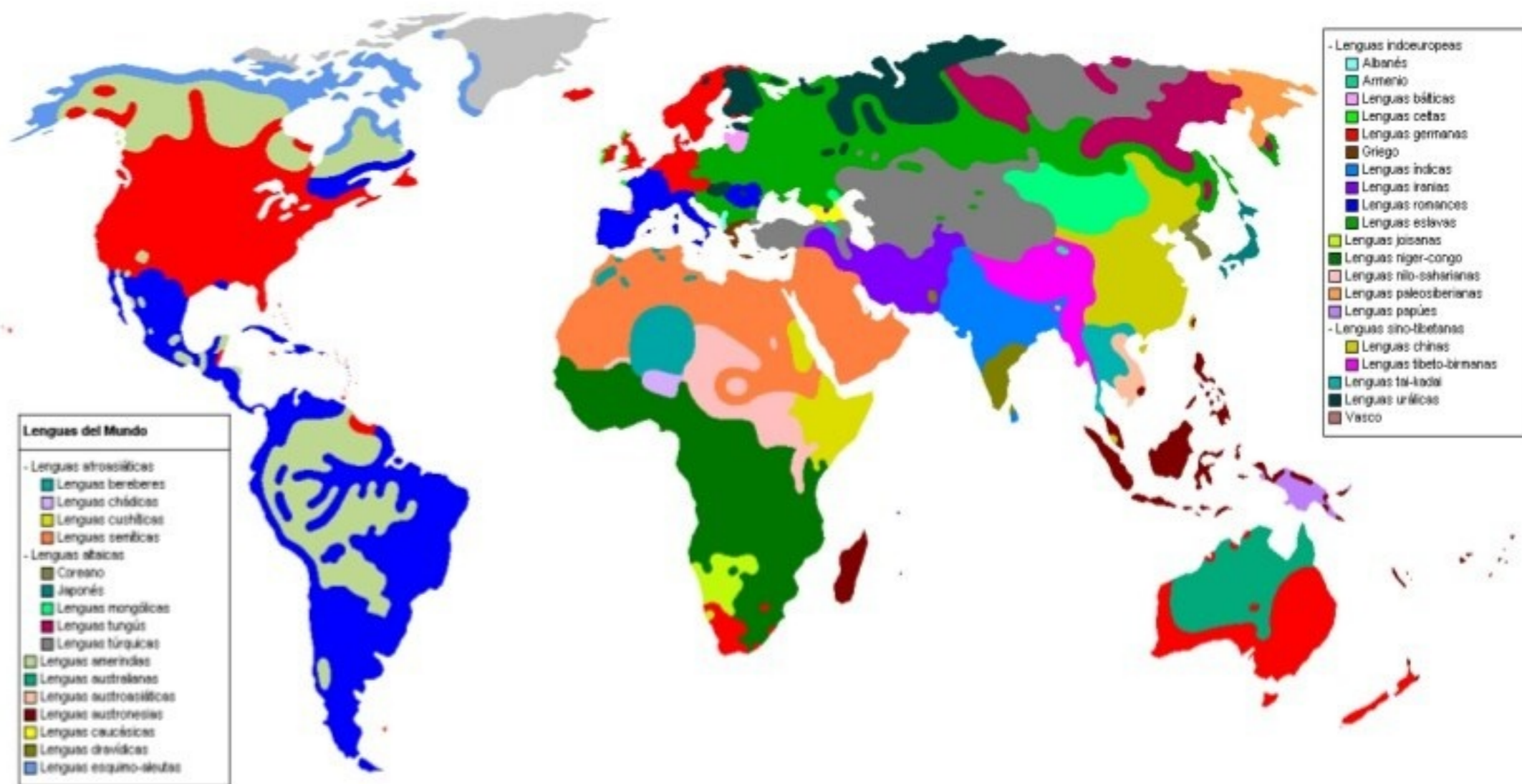

MODERNITATEA: KANT

- ❑ MODERNITATEA: ZER OTE?
- ❑ ARRAZOIA: ERRESUMA BERRIA
- ❑ ZIENTZIA: SINESMEN BERRIA, KATEDRALA
- ❑ ESTATU-NAZIOA
- ❑ KOLONIALISMOA / INPERIALISMOA
- ❑ HISTORIA NAZIONALEN ERAIKUNTZA
- ❑ LITERATURA NAZIONALAK: GOETHE
- ❑ ERROMANTIZISMOA
- ❑ BIDAIA
- ❑ ETNOLOGIA ETA ETNOGRAFIA
- ❑ NIA: NI BIOGRAFIKOA, SUBJEKTIBITATEA,

BALIO-SISTEMA ALDATZEN DA:

EUSKALDUNAK XIX. MENDEAN MAPAN AZALDU GINEN

Herri kultura, elitearena, masarena

- **ELITE KULTURA/ KULTURA JASOA:** Gizatalde jakin bati dagozkion ezagutza-multzo, jarrera, bizitza-estilo eta estereotipo jakinak biltzen ditu. Berez talde murrizak dira, zurrinak eta itxiak non gizarteak, ekonomikoki eta sozialki, talde jasoagoa gisa ikusten dituen. Adibideak: zientzia, kultura eta politikaren inguruko elkarteak.

HERRI KULTURA: sinesmen multzo, jarrera eta bizitza-estilo amankomunak dituen gizatalde zabal batek bere egiten duen kultura. Hots, gehiengo bat elikatzen duen kultur jarduna da. Adb: Mexikon, abenduaren 12an ospatzen dena kultura populartzat hartu liteke (marachiak, tortilla patatak,...).

MASA KULTURA: giza-multzo zabal bati eragiten dion kultur jarduna da; halere, ez du zertan gizarte oso batengan eragin. Gehinetan gizatalde handi bati eragiten dion arren (gaztedia,...).

Ai ene! eta, euskal kultura?

- Euskal kultura partikular, tradizional, landugabetzat hartua izan da historikoki, kultura espainol edo anglosaxoi unibertsal, moderno, goi-mailakoaren aurrean. Oraindik ere ba ote da?
- Euskal kultura, kultura landu gabetzat hartua izan da historikoki burgesiaren kultura landuaren aurrean. Oraindik ere hala da?
- Folklorea, erritoak, sinboloak,
- Erakundeak: ELIZA
- JAIETAKO PROGRAMAK HORREN ADIBIDE GARBIENA

Kultur logikak historian zehar

- **Kultura tradizionala:** komunitatea eta mundu-ikuskerak. Garai tradizionalan kultura bizimodua bera zen: osotasun koherente bat eratzen zuten sinesmenak, erritualak, lanak, tresnak, ipuinak, kanta eta abar.
- **Kultura modernoa:** nazio-estatuak eta ilustrazioa. Azken mendeetan, estatuak egituratu ahala, herri-kulturak nazio-kultura bilakatu dira, kultura anitzeko lurraldeetan batasuna sortuz, batetik. Bestetik, kultura jasoa are ere izan da, kulturari norbanakoak hazi eta hezteko zeregina emanez.
- **Kultura postmodernoa:** masa-kultura eta merkaturak. Kulturgaiak produktu bihurtu dira, kontsumo eta adierazpide partikular: bizi-estiloa (“zer kontsumitu, hura izan”). Gainera, aro modernotik zetorren hainbat antagonismo hautsi edo lausotu da: bertakoa/kanpokoa, jasoa/popularra, tradizionala/modernoa...
- <http://www.youtube.com/watch?v=zyD5f7r0Yj8&feature=fvwm>

KASUAK (I eta II)

- MIKEL LABOA AZTERGAI (I)
- AHOBETE KANTA (II)

Mikel Laboa. Muskaria. Zubia.

Eraikitako zubiak

Aroak

Gizarte tradizionala

Modernitatea

Postmodernitatea

Euskal Kulturgintzaren Transmisioa 2010

Eraikitako zubiak

Mikel Laboa. Musikaria. Zubia.

Eraikitako zubiak

Kantuak

Herri kanta

Poeten kanta
berriak

Lekeitioak

Euskal Kulturgintzaren Transmisioa 2010

Mikel Laboa. Musikaria. Zubia.

Eraikitako zubiak

Elementu
musikalak

Txalaparta, trikitixa,
irrintziak, pastoralak,
bertsolariak

Gitarra espainola,
elektrizikoa,
banjoa, moog

Sintetizadoreak,
sanplerrak,
"spoken word"

Euskal Kulturgintzaren Transmisioa 2010

Eraikitako zubiak

Mikel Laboa. Musikaria. Zubia.

Eraikitako zubiak

Jasotako
Eraginak

Bertsolariak,
kantutegi zaharrak,
txapalartariak,
Zuberoako kantariak...

Atahualpa, Brassens,
Violeta Parra, Brel,
Ferré, Veloso,
Wyatt, Raimon...

Roy Hart, Cage, Monk
Messiaen, Bach,
Xenakis, Schoenberg,
Velvet underground...

Euskal Kulturgintzaren Transmisioa 2010

Mikel Laboa. Musikaria. Zubia.

Eraikitako zubiak

Hizkuntza

Euskaldunzaharra

Euskaldunberria

Hainbat hizkuntza,
sasihizkuntza...

Euskal Kulturgintzaren Transmisioa 2010

Mikel Laboa. Musikaria. Zubia.

Eraikitako zubiak

Islatutako
Eraginak

Oskorri, Haizea,
Hiru Truku,
bertsolarien doinuak...

Ruper Ordorika,
Xabier Montoia,
Joseba Tapia, Anari,
Joseba Irazoki...

Akuzazte,
Ertz kolektiboa,
Arto Artian kolektiboaren
inguruko artistak...

Euskal Kulturgintzaren Transmisioa 2010

Eraikitako zubiak

Kantagintza berria

XALBADOR

HERRIA ETA HIZKUNTZA

Anai-arrebak, entzun ene aho-otsa:
izaite bat ez daike hezur hutsez osa;
herria da gorputza, hizkuntza bihotza;
bertetik berextean bitarik bakoitza,
izaite horrendako segurra hil hotza.

Herrikoia, Lekeitio,
marinel mundua

SALVADOR ESPRIU

ASSENTIRE DE GRAT

Si podien, però, durar
la llum parada, l'ordre clar
dels xiprers, de les vinyes,
dels sembrats,
la nostra llengua, el lent esguard
damunt de cada cosa que he estimat!

Atzerriko eragina,
Bartzelona, nova canço

IÑAKI SALVADOR

GURE HITZAK

Gure hitzak / Esan berriz esan
Ez daitezela ahaztu, ez daitezela gal,
Elur gainean
xori hanka arinek
Utzitako arrasto sail
Ederra bezalaxe

Donostia, frantses kultura,
jazza, inprobisazioa

AHOBETE KANTA: KANTU BILDUMA

KASUAK (II)

- 230 KANTU DIDAKTIKOKI LANDUAK
- LANTALDEA: 60 LAGUN INGURU
- AURREKONTUA: 57 MILLOI PEZETA
- EKOIZLEA: ARTEOLA
- KIDETZA: EHME
- FINATZIAZIOA: HEZKUNTZA SAILA

KAFE ANTZOKIA: UNE + GUNE

- Bilgune, topagune, elkargune, arnasmune,...
- Ez dok amairu, Hertzainak, Errobi, Argia,...
- Ahobete kanta: kantu bilduma

IBILBIDE BAT: BI TRADIZIO

- TRADIZIO BATEN JABE; TRADIZIO BATEN EROALE
- JOSU ZABALA (HERTZAINAK, GUTAGUTARRAK, ZAZPI ESKALE)

KANTUA

- GIZAKIAREN AHOTSARENTZAT SORTZEN DEN KONPOSAKETA MUSIKALA.
- OINARRI POETIKOA DUEN LETRA TXERTATZEN ZAIO.
- SAILKAPEN ZABALA: kantu artistikoa (lied, aria goi-kultura), kantu popularra (funtzio soziala) eta folklorikoa (herri kultura), Aria (Opera), maitasun kantuak edo baladak, sehaska kantuak, protesta kantuak, kantu patriotikoak, himnoak, kantu espiritualak, kantu funebreak, kantu erlijiosoak,...

ABIAPUNTUA: XIX. MENDEA

□ Herder

□ Humboldt

HERDER: EKARPENA

- SENTIMENTUA OINARRI ETA ARRAZOIA BITARTEKO, GIZAKIAK ERAIKI DUEN OBRARIK EDERRENA HIZKUNTZA DA.
- HIZKUNTZAREN BITARTEZ SENTIMENTUAK, ADIMENA ETA IRUDIMENA ERAIKI LITEZKE.
- SENTIMENTUAREN BITARTEZ GURE ADIMENAK (ARRAZOIAK) BERE ESPRESABIDEAK BILATZEN DITU; KANALIZATZEN DITU.
- GIZAKIAREN ESPRESABIDERIK BEHINENA POESIA DA. HOTS, BERE NATURALEZA ULERTZEKO BIDERIK HOBERENA. POESIAREN BAITAN BIEN SINTESI OREKATUA GERTATZEN DA.
- HIZKUNTZAREN MAILA GORENA POESIAK BILTZEN/ BILATZEN DU
- SENTIMENTUAN OINARRITURIKO AHOTSAK MUNDU OSO BAT ERAIKITZEN DU.

ERROMANTIZISMOAREN NARRATIBA IPAR: AZKUE ETA AITA DONOSTIA

OPERA SORTZAILEAK

- Azkue, Usandizaga eta Guridi

ORALITATEA ETA HERRI DOINUAK: LEKUONATARRAK

□ Joanito Dorronsoro

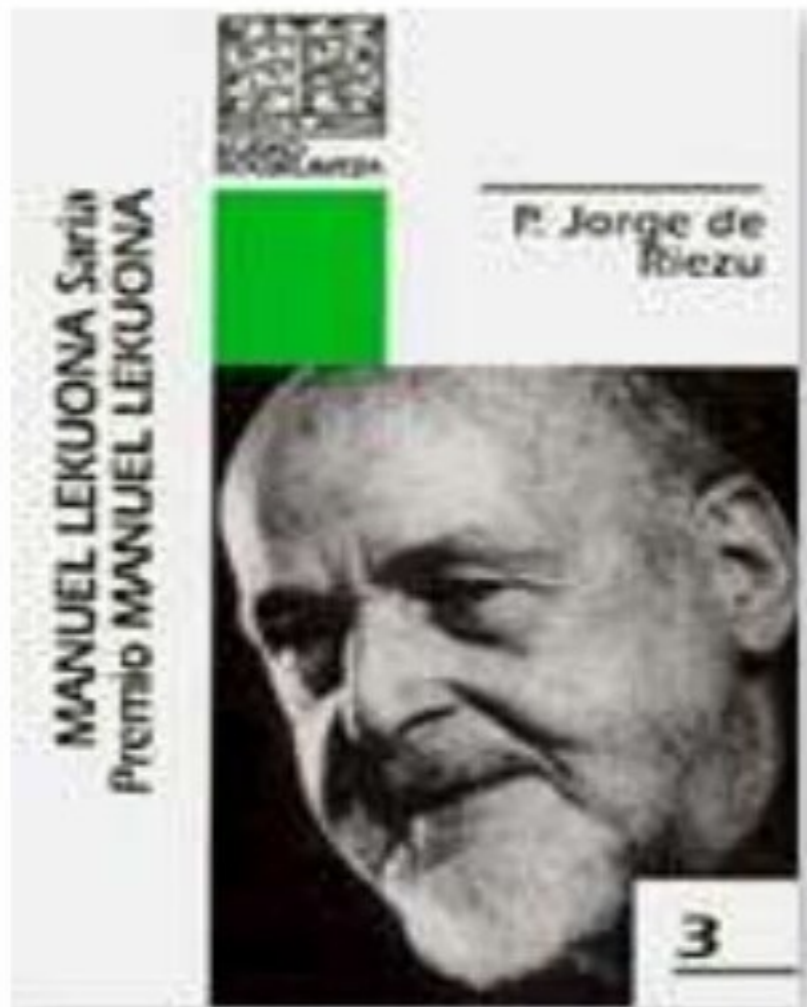
LEKAROZ: BILGUNE

OTEIZA ETA AITA DONOSTIA IKASKIDE

JARRAIDURA

- Jorge de RIEZU

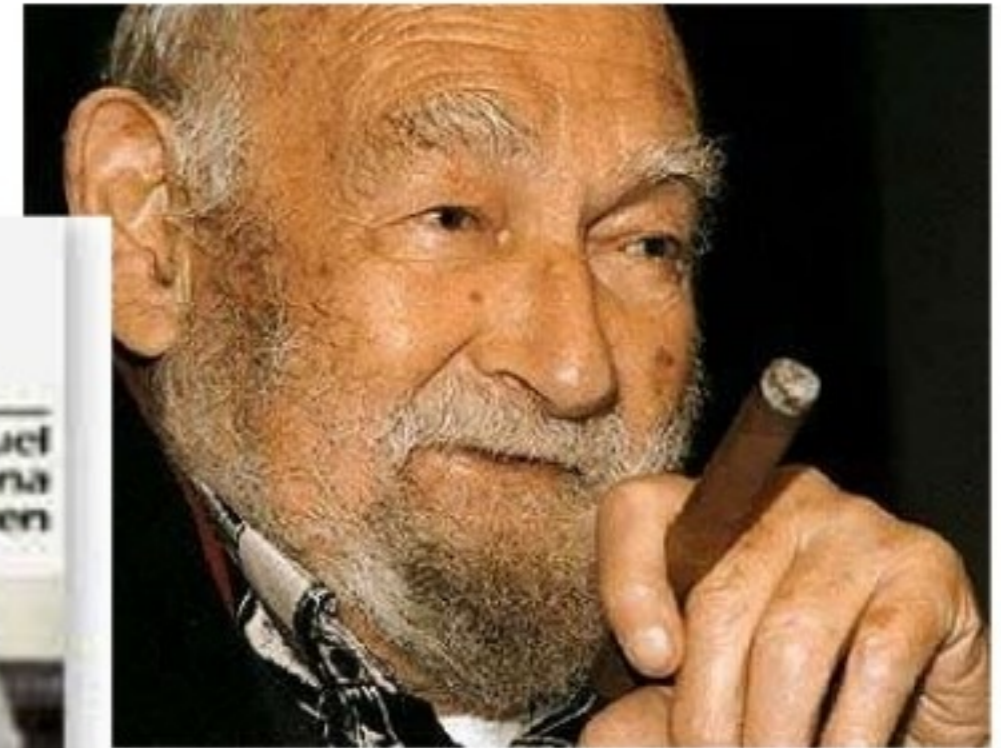

- Kantu bilduma

KIDETZA: ARTEAK ELKARRIZKETAN

□ Francisco Escudero

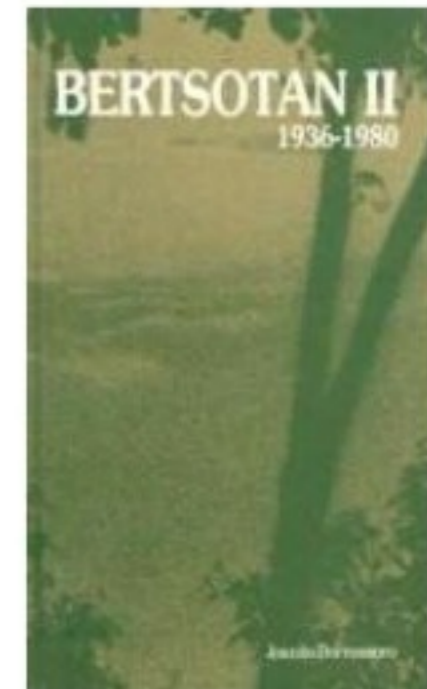
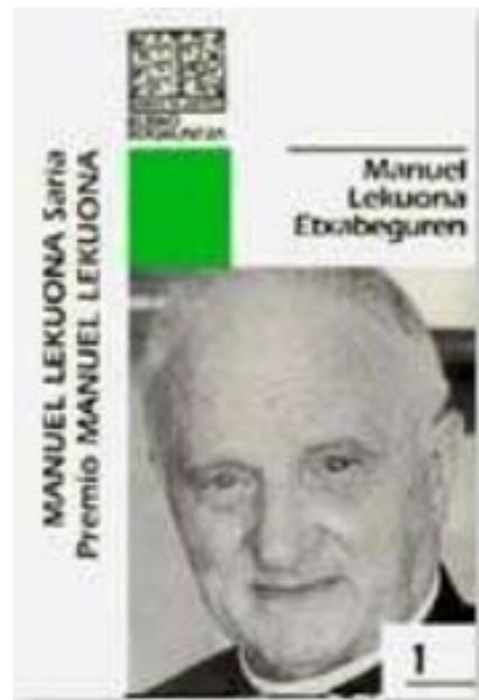
ELIZAKO GIZONAK: Batzuk herri kulturaren biltzaile eta birsortzaile

AHOZKOTASUNA: TRADIZIO LUZEKO LAN-ILDOA

□ M. Lekuona, Aita Zavala

□ Arana Martija,

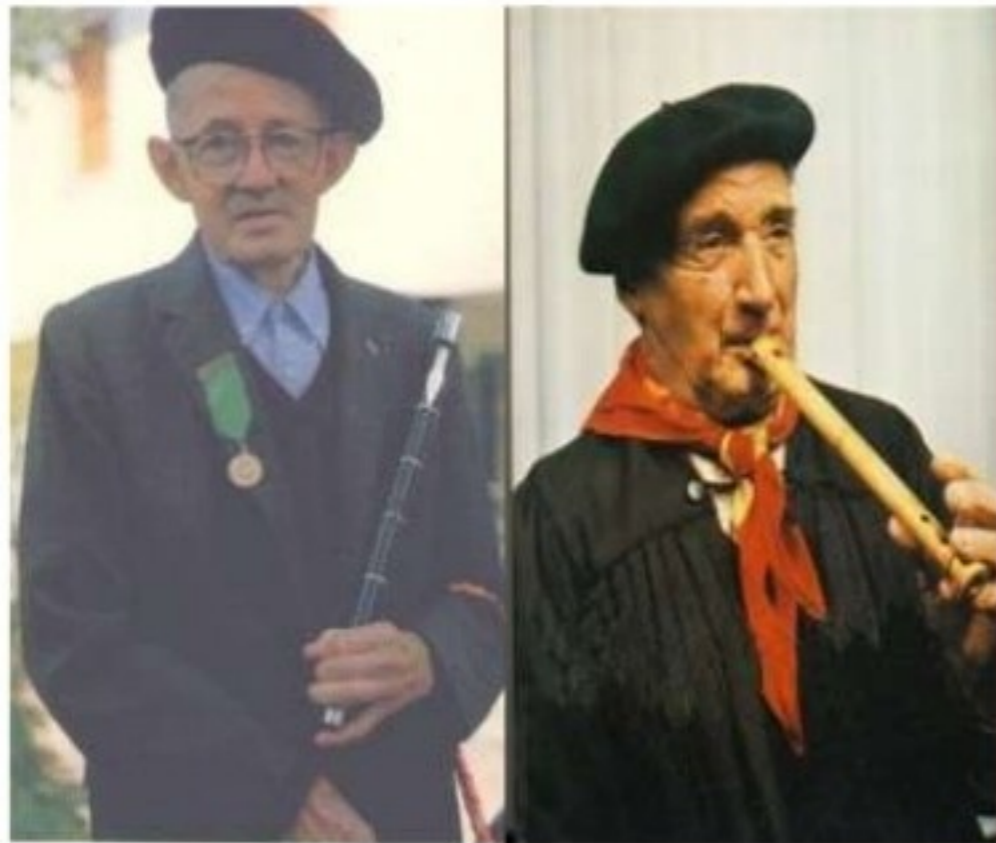
GOI KULTURA-HERRI KULTURA: ELKAR ERAGINA

Bello Portu, Garbizu, Eskudero eta Sorozabal

FOLKLOREA

□ M. Elizalde, Etxahun I.

□ I. Ansorena, Urbeltz

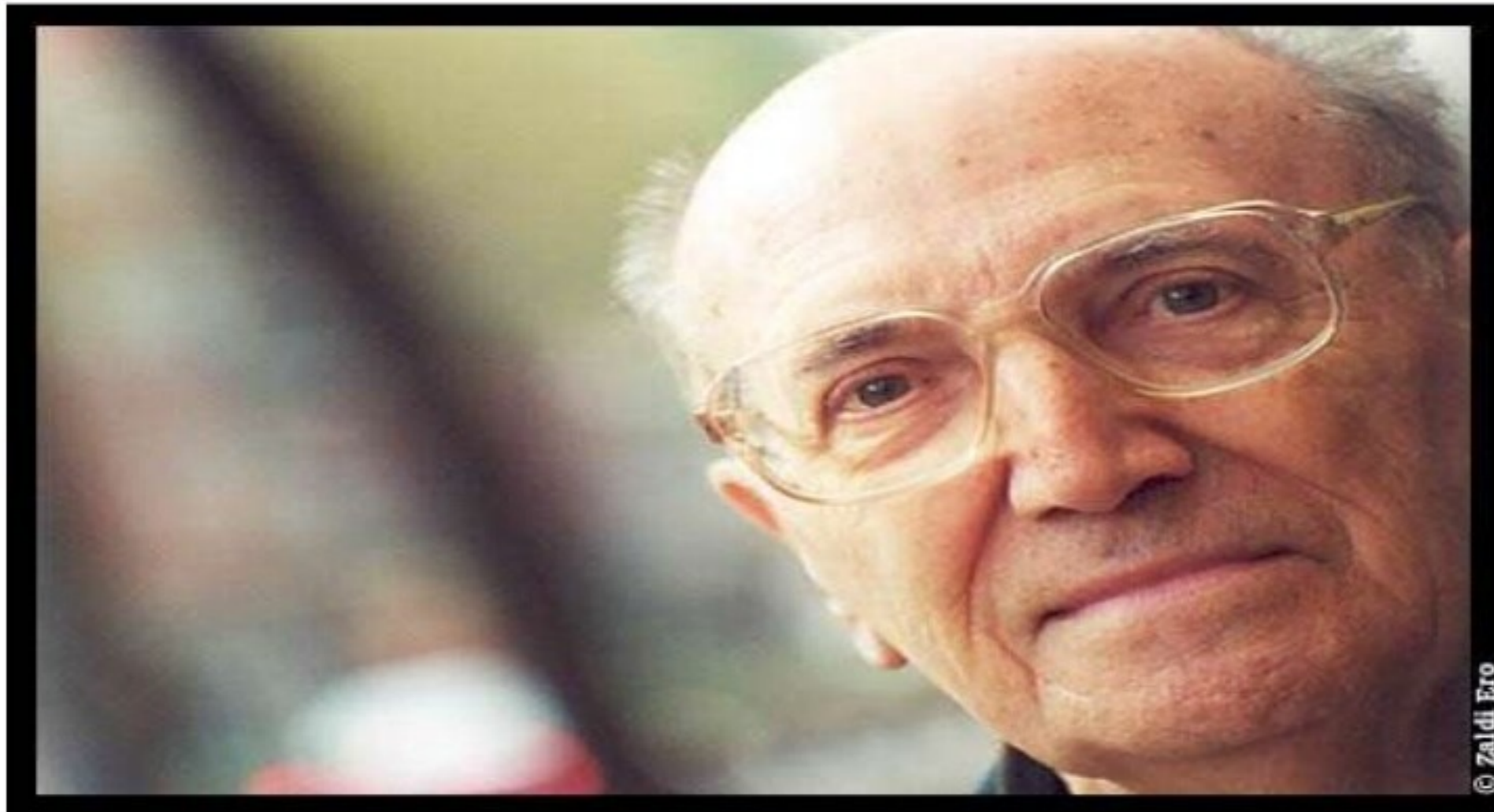

FONOGAUZAK: FONOGRAFIAREN INDUSTRIA

Diskogintzaren hastapenak Euskal Herrian

1960: BEHAR GENUEN PERTSONA

- Xabier Gereño

CINSA: LEHEN DISKOETXEA

MASA KULTURA: IRRATIA + TELEBISTA

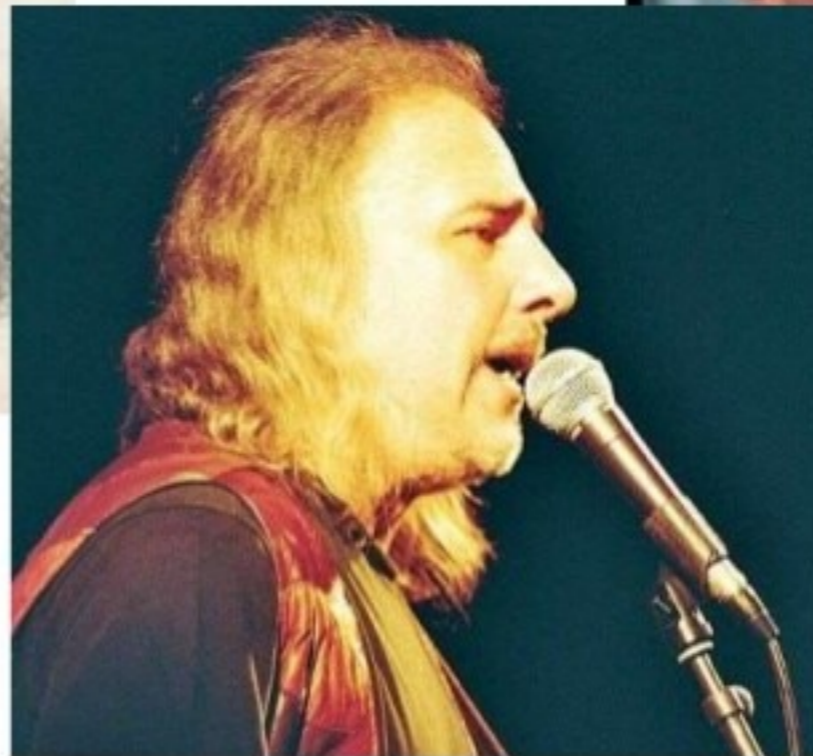
SISTEMA ALDAKETA

- ONDAREA BILDU
 - ONDAREA BIRSORTU
 - ONDAREA TRANSMITITU
-
- AUTOREAREN FIGURAREN SORRERA
 - ESTILO EZBERDINEN AUKERAKETA
 - GUSTU MUSIKALEN EKOIZPENA
 - STAR-SYSTEM EREDUAREN ILDOAK OINARRIAN

XIBERUA: ITURRI ZAHAR ETA BERRI

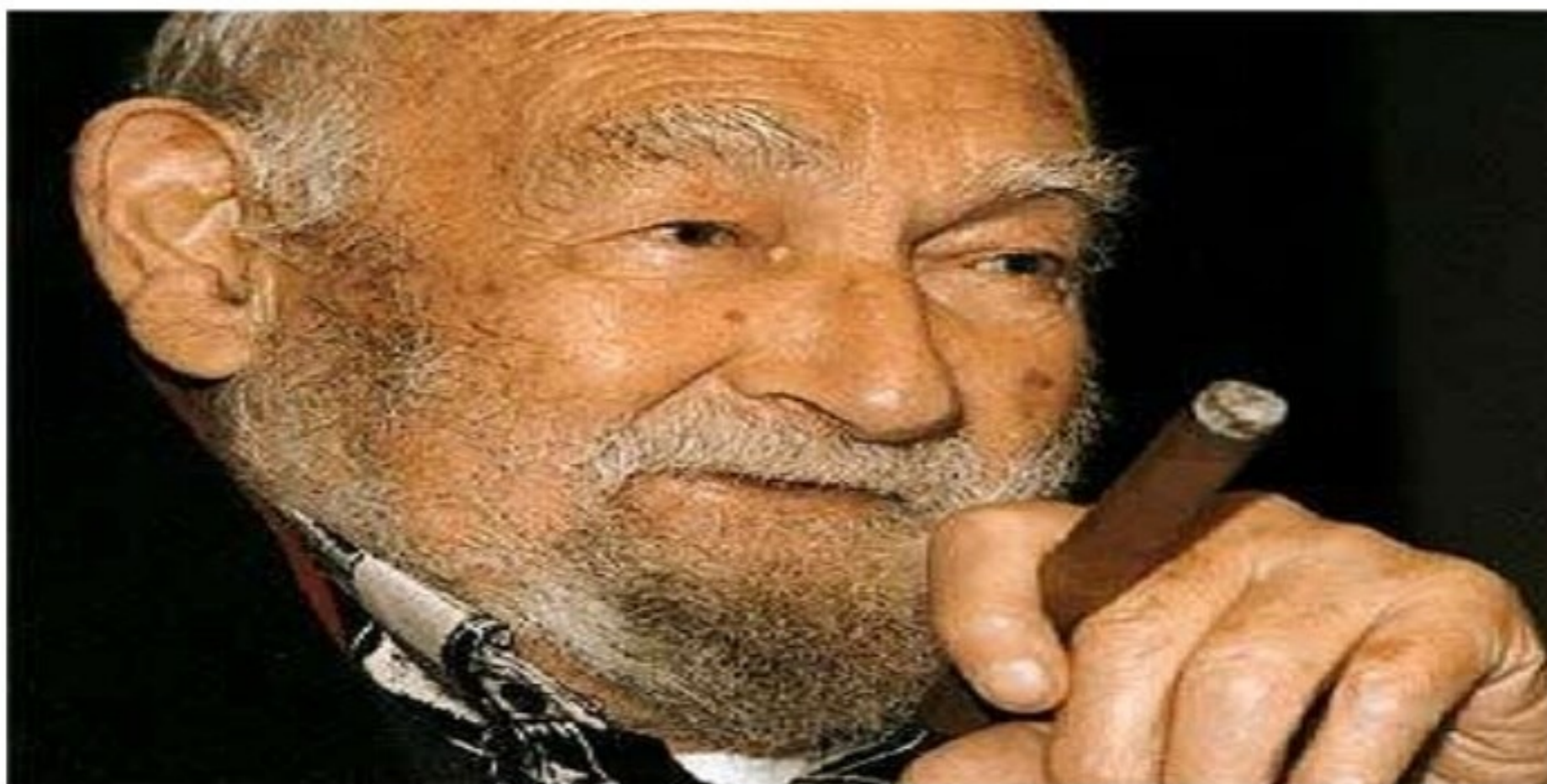
Xaho, Peillen, Etxahun Iruri, Niko

Etxart eta B. L

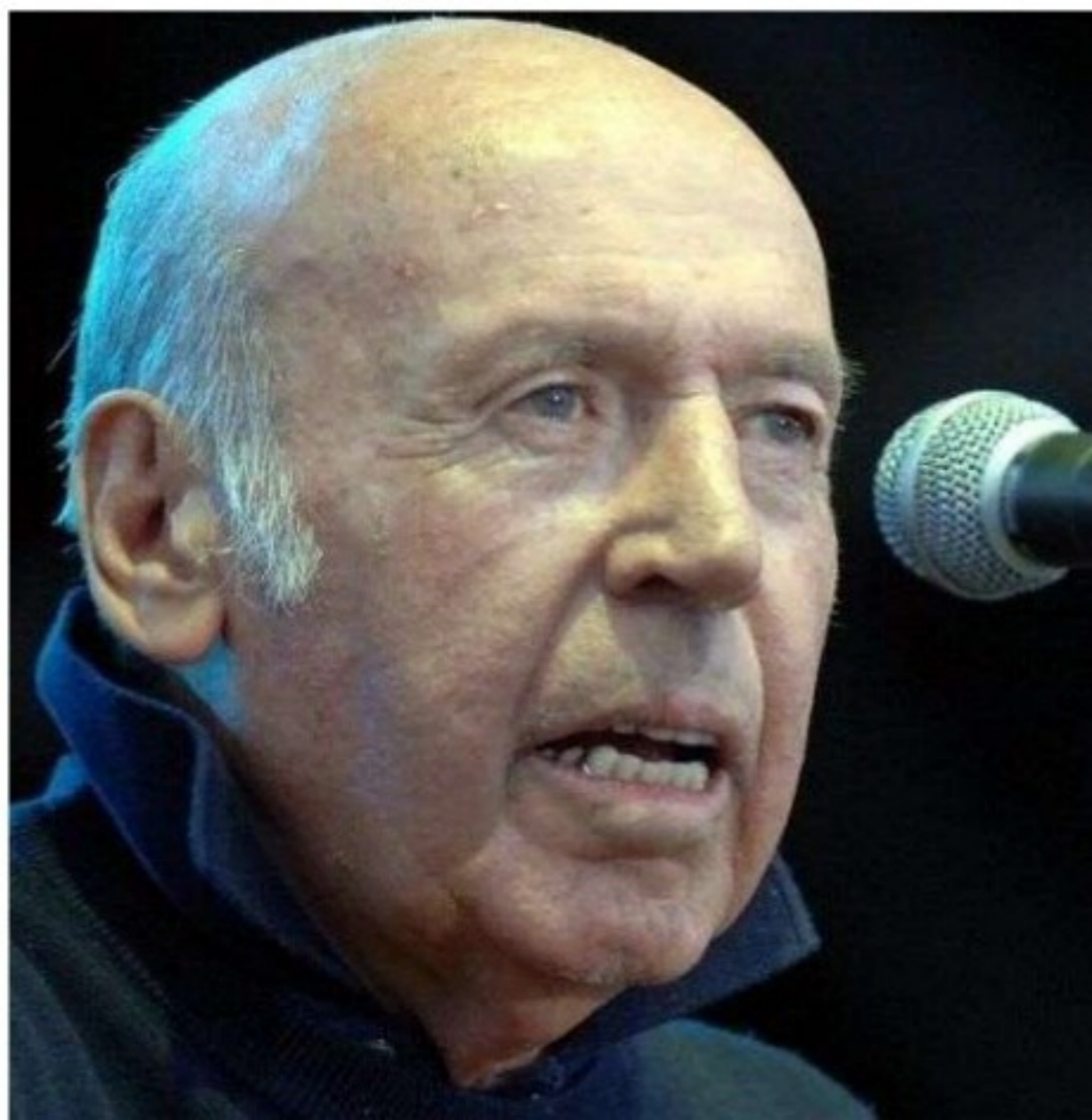
DRUIDA? ALPROJA? PENTSALARI KATARTIKOA?

- Oteiza: katalizadore, antzezle, poeta, dinamizatzaile,...

MALEFIZIORIK EZ, EZ DOK AMAIRU

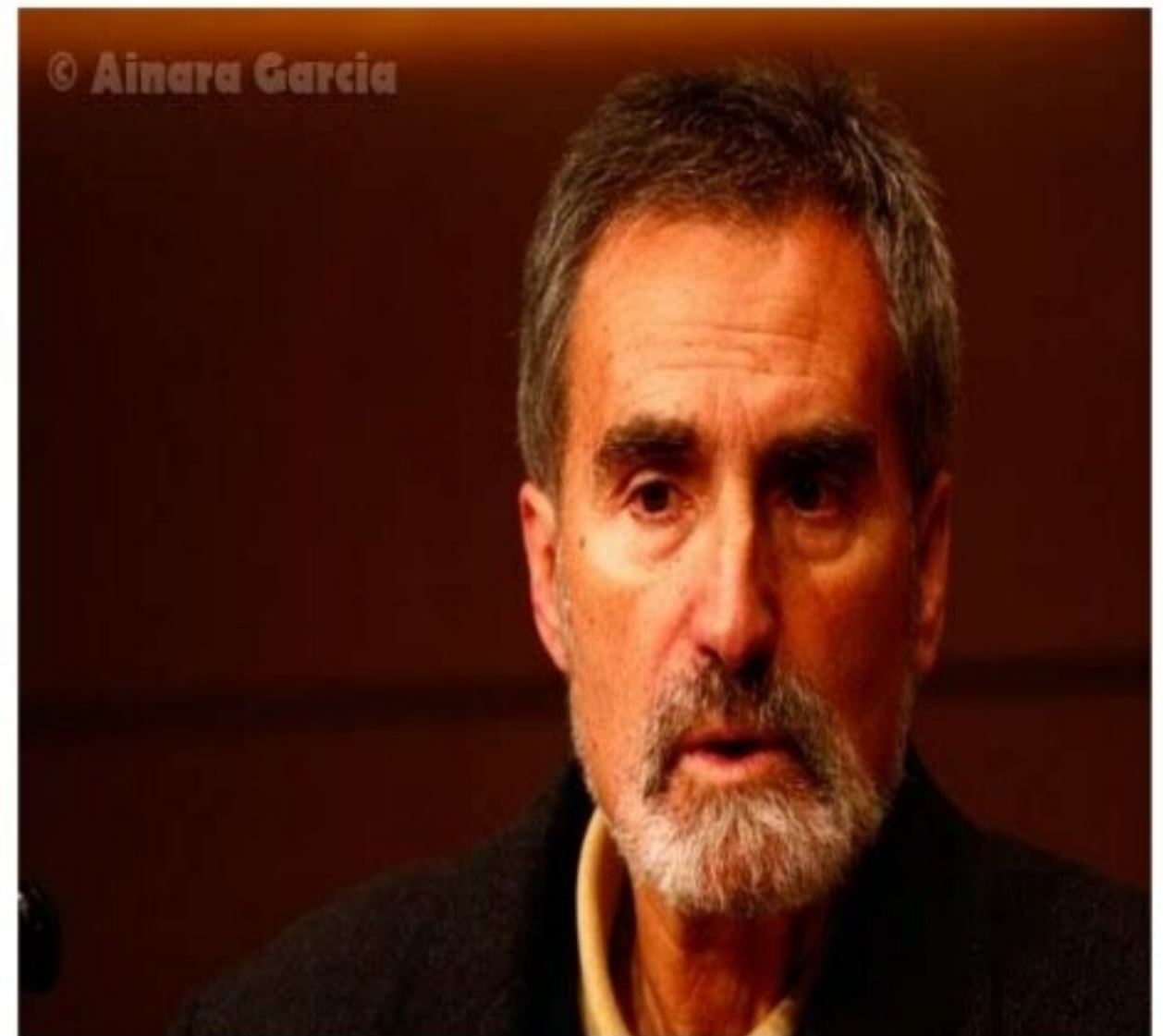
□ Mikel Laboa

□ Lurdes Iriondo

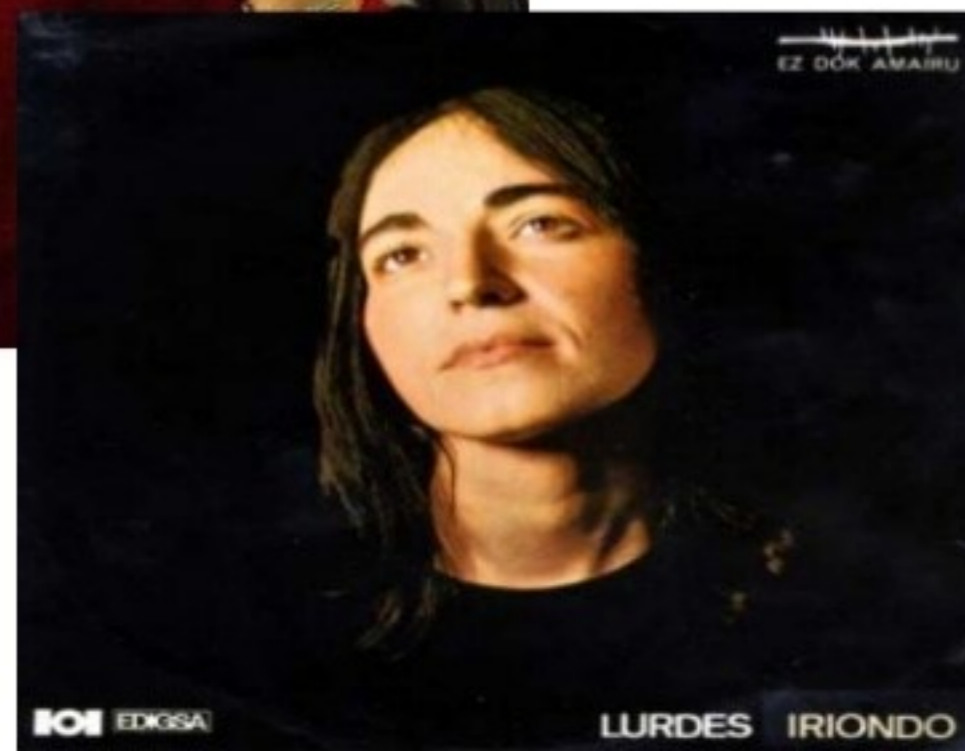

ONDAREA HARAGIZTATZEN

1960: EMAKUMEA ESFERA PUBLIKOAN

- Amaia Zubiria, Estitxu, Lurdes Iriondo, Maite Idirin

TRESNAK: HAUSPOZ HAUSPO GERTUKO KOMUNITATEA ELIKATZEN

ELEKTRIZITATEA ETA MUSIKA: BOZGORAGAILUAK

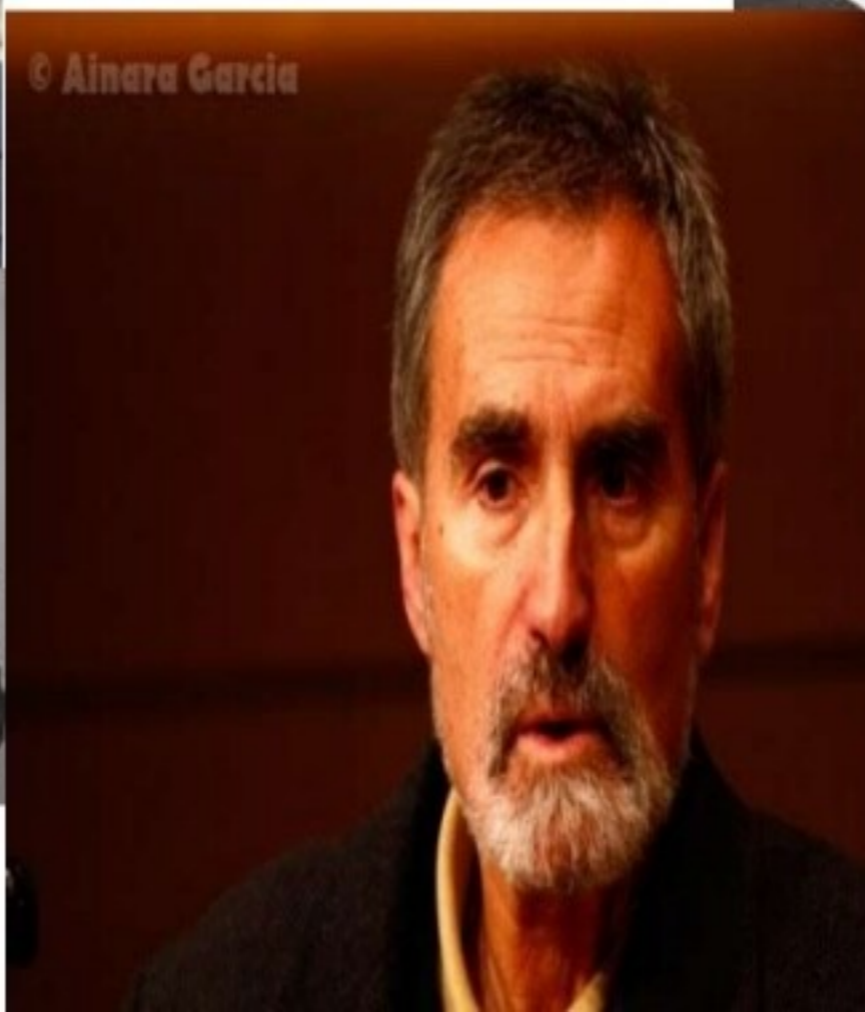

Akordeoia eta Soinu-txikia: folk giroa elikatzen, herri kultura garatzen; erromeria; giza harremanak josteko testuingurua prestatzen.

HERRI KANTUAK SORTZEN

POESIA ETA MUSIKA ELKAR LAGUNDUZ

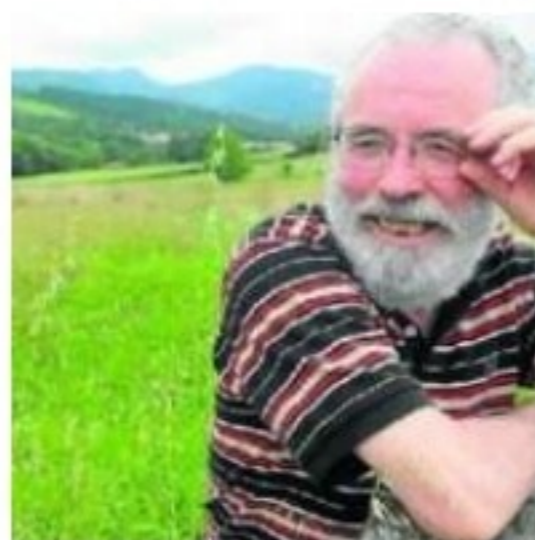
ARABAKO KULTURGINTZA: BERE LOGIKA PROPIOA

Ruper, Gari, Josu eta Montoia

BERTSOGINZATIK HARATAGO

ZAHARRA ZARA BILBO: OSKORRIREN ITZALA, BIHOTZA ETA ARIMA

XXI. MENDEKO PARADIGMA: GOI KULTURA – MASA KULTURA - POP KULTURA – FOLK KULTURA

□ Juan Carlos Perez

□ Itoiz

OTEIZA ETA ARESTI: BI MENTORE ETA BI HIRI

- METAFORA
SORTZAILEAK
- DONOSTIA: HIRI
BURGESA
- BILBAO: HIRI
INDUSTRIALA

KASUAK: JOLAS DEZAGUN

<http://www.slideshare.net/Joxe/aurkezpena-ibon-rodriguezlab>

<http://www.slideshare.net/Joxe/ehz-diapoa1-7145011>

Aio!

1000xker!

Ongi izan !